

INSPECTIERAPPORT MOLEN "DE ZWALUW" TE ZUURDIJK.

Inspectie werd uitgevoerd op dinsdag 29 mei 1984 door I.J. de Kramer molenbouwkundige te Leidschendam, algemeenbestuurslid van DHM, in bijzijn van de heren T.de Jong en B.Dijk van de Stichting Groninger Molenvrienden.

A. Rapportage.

Deze molen is 7 jaren geleden, n.m. in 1977, zeer uitgebreid gerestaureerd door de firma Doornbosch uit Adorp. De totale kosten hebben toen volgens het vermelde in het jaarboekje 1980 een niet onaanzienlijk bedrag van f 560.815,= gevegd.

Blijkbaar is deze restauratie niet erg consequent uitgevoerd, want nadien kwamen er steeds klachten van de vrijwillige molenaar die in het bijzonder het gangwerk, de zelfzwichting en alles wat daarmee samenhangt betrof.

Naar aanleiding daarvan is in 1982 de molenmaker J.D.Medendorp verzocht de molen geheel nate zien, te verven en te teren en maalvaardig te maken.

Zijn prijsopgave d.d. 6 april 1982 bedroeg f 23.377,-, met inbegrip van een nieuwe staartbalk en langere staven in de pelsteenronsels. Blijkens rapport van de techn.adviseur van 24-08-82 is toen echter besloten om de staartbalk toch maar niet te vervangen, terwijl volgens rapport van 7-09-83 de staven in de pelsteenronsels ook niet vernieuwd zouden moeten worden.

Van de werkzaamheden uit de prijsopgave van Medendorp bleef dan over:

- a. het schilder- en teerwerk,
- b. de remkleppen veranderen,
- c. een nieuwe ijzerbalk aanbrengen,
- d. een nieuwe dons balk aanbrengen.

terwijl door verschuiving van werkzaamheden nog het volgende zou plaatsvinden als extra werk:

- A. stellingdek bij de romp over een breedte van 4 planken naar buitentoe hellend leggen en dichtmaken met masoniet etc.,
- B. van het spoorwiel de kammen op steek brengen,
- C. één pelsteenronsel de staven op steek zetten.

Met deze gegevens voorzien is de molen dan geinspecteerd.

De sleutel had de heer Dijk, terwijl voorts door de heren DeJong en Dijk werd mede gedeeld, dat de vrijwillige molenaar Groenveld verhuisd was naar Zoutkamp, weer aan het werk was gesteld en nu geen tijd meer had om zich met molens bezig te houden.

Dat laatste bleek dan ook al vlug bij het betreden van de molen; beneden hing er een vieze mufte lucht, terwijl de muren vochtig waren uitgeslagen hetgeen m.i. niet van regen doorslag door de muur kon komen.

Van de nieuwe eiken zolderbalken viel het op dat verschillende vlak bij de muuropleggingen nu al aantasting door zwammen vertoonden, mede een gevolg van de inferieure kwaliteit van de balken en de onbeschermd inklemming in het muurwerk.

Geen raam stond op een kier om eens flink te ventileren, terwijl de in het rapport van 24-08-82 genoemde spijlen in de raamopeningen niet zijn aangebracht.

Zo hier en daar lagen op de begane grond en de eerste verdieping dode muizen, maar reeds op de trap naar de maalzolder ging de mufte vochtige lucht van de begane grond over in een onverdraagzame stank, terwijl de muizen bij onze komst overal rondsprongen!

Waarschijnlijk is eerder door de vrijwillige molenaar muizengif toe-

- 2 -

toegepast en liggen nu de muizenlijken overal op verborgen plaatsenⁿ zoals steenkuipen, pelgroepen, meelgoten e.d. te stinken. En dan te weten dat onder in de molen kennelijk nog niet zó lang geleden, vanuit een nog aanwezig versierd stalletje, meel werd verkocht! Snel werden de beide stellingdeuren open gezet om althans enige frisse lucht toe te laten.

Op de steenzolder precies hetzelfde, zo mogelijk nog erger, overal rondvliegende muizen en stank.

Jammer genoeg was er geen wind om de molen eens te laten draaien, dus moest alles stilstaande geïnspecteerd worden.

In de kap werd geconstateerd dat de nieuwe ijzerbalk was aangebracht, doch ik vroeg mij af of die niet te gering van afmetingen is voor een pelmolen!

Voorts werd geconstateerd dat de bovenas de langespruit raakt, de flenzen van de as zijn zelfs blank gepolijst. Dit euvel is reeds genoemd in het rapport van de techn. adviseur van 7-09-83, maar is blijkbaar nog niet verholpen, terwijl er kennelijk zo nu en dan, door wie?, toch mee gedraaid wordt.

De oorzaak van dit euvel moet gezocht worden dat de bovenas aan de voorkant ca. 3 cm is gezakt, oorzaak, het nieuwe hout gebruikt aan voeghouten en windpeluw.

In deze toestand is het raadzaam niet meer met de molen te draaien!

De kammen van bovenwiel en bonkelaar grijpen niet goed in elkaar omdat zij beiden- of één van beiden te dik zijn afgewerkt en dus niet voldoende in en uit elkaar kunnen lopen.

Dit zal nog erger worden als de as is gelicht.

Het bonkelaar moet omhoog gebracht worden, kammen moeten worden afgebald en op steek gezet worden.

Voorts werd geconstateerd dat de nieuwe vang bijzonder slordig is gemaakt. De nieuwe vangstukken passen niet om het bovenwiel, hier en daar heb ik ruimtes van ca. 2½ cm geconstateerd!

Deze vang kan nooit goed werken, dat is onmogelijk!

Of spoorwiel en ronsels nu goed in elkaar grijpen en behoorlijk werken kon vanwege geen wind niet gecontroleerd worden.

Volgens Medendorp die ik later over een en ander opbelde, heeft hij veel werk moeten besteden om ronsels en spoorwielkammen enigzins goed te krijgen, doch nu zou dit redelijk lopen.

Wat niet ongedaan kan worden gemaakt is de veel te grote steek van de kammen en staven in het nieuwe spoorwiel en de nieuwe ronsels.

Hierdoor kan het nog bestaande 4e ronsel van het niet meer geplaatste 2e koppel maalstenen nooit meer gebruikt worden.

Ook is duidelijk dat voor het nieuwe spoorwiel veel te nat hout is gebruikt, zo dat het nu in zijn geheel is vervormd.

Dat dons balk en ijzerbalk moesten worden vernieuwd kan allén maar de oorzaak geweest zijn dat de nieuwe koningspil te kort is gemaakt.

Hoe het mogelijk is geweest om bij de restauratie zo'n staartbalk goed te keuren is mij onbegrijpelijk en nog minder dat dezelfde smerige balk zelfs nog niet vervangen mag worden en van de lijst van Medendorp werd geschrapt.

Ogenschijnlijk is het verfwerk gereed gekomen, wat later door Medendorp werd bevestigd.

Het herstel aan de remkleppen is echter nog niet geheel gereed.

De zelfzwichting functioneert wel, maar niet behoorlijk en gelijkmatig. Bovendien zijn 1 of 2 kleppen los gekomen van de treklaten.

Het teerwerk aan kap en huiddelen zag er erg schraal uit, terwijl de stellingdelen zeer schraal inde teer zaten en groen waren uitgeslagen.

Wel waren rondom de 4 stelling delen tegen de romp door middel van spievormige uitvullingen op de liggers wat hellend gelegd, maar nog niet afgedekt met masoniet etc.

- 3 -

Door de heren De Jong en Dijk werd gezegd dat de molen scheef op de onderbouw zou staan, of althans niet waterpas op de kruiring zou glijden.

Dit euvel kan echter niet op het oog en zonder instrumenten onderzocht worden. Een feit is dat de staartbalk in een bepaalde stand van de molenkap zeer dicht over de stelling gaat en hier en daar deze zelfs raakt. Later bevestigde Medendorp dit euvel en deelde mee dat er soms wel 20cm verschil in hoogtestand was, en voorts dat hij veel extra werk aan de centrering van de kap op de kruiring had moeten uitvoeren om het hevige "overkruien" enigzins te verhelpen.

In het algemeen moet gezegd worden dat het onbegrijpelijk is dat hier aan deze bijna geheel nieuwe molen zo'n oud, versleten, verrot en door houtworm aangetast achtkant is gebruikt. Nu is op veel plaatsen zondermeer geknoeid moeten worden om er nog iets van te maken, terwijl met weinig geld meer een totaal nieuw achtkant had gemaakt kunnen worden.

voorts blijkt over het geheel genomen dat deze restauratie zo niet slecht dan toch op zeer vele punten bepaald onvakkundig is uitgevoerd.

Ook is duidelijk dat het beheer niet op de juiste wijze plaats vindt. Eris geen molenaar meer die de molen verzorgt en bewaakt en de als "beheerder" te boek staande Stichting Groninger Molenvrienden kan of wil in dit stadium ook weinig ondernemen omdat zij volgens hun zeggen "niets in te brengen hebben in een eigendom van derden". Wel wordt door hen de sleutel van de molen "beheert".

Alles bijeen is het met de molen "De Zwaluw" te Zuurdijk een hoogst ongelukkige toestand waarin zo spoedig mogelijk verandering in zou moeten komen.

Hier blijkt overduidelijk, zoals al meer bij molens van de vereniging is geconstateerd, dat het beheren van eigendommen zo ver van "huis" gelegen, met zo weinig ter zake kundig personeel, een onbegonnen zaak is of wordt.

Om in het geval Zuurdijk verandering te brengen zou het waarschijnlijk beter zijn om de molen af te stoten en te trachten deze over te dragen aan de gemeente of aan de Stichting Groninger Molenvrienden. Volgens de heren De Jong en Dijk is hierover al reeds een principebesluit genomen. Op een vraag mijnerzijds of de Stichting dan de molen in zijn huidige staat zoals hij nu, mei/juni 1984, er bijstaat, in eigendom zou willen overnemen, was het antwoord: ja, mits "een" bedrag als toegift met de molen zou worden meegegeven. Hoe groot dat bedrag dan wel zou moeten zijn is echter niet duidelijk geworden. Wat wel duidelijk is, is de wetenschap dat het in het geheel genomen en dat geldt voor alle molens van de vereniging, op deze wijze niet goed gaat en niet langer kan!

Er zal een andere weg moeten worden ingeslagen in het beheren van de eigen molens, doch hierover zal ik u als dagelijks bestuur binnkort apart nader berichten.

B. Aanbevelingen.

1. Zo spoedig mogelijk de bovenas laten lichten zo dat die royaal vrij draait van de lange spruit.
2. De kammen van aswiel en bonkelaar zodanig laten bewerken dat deze goed in elkaar werken; het bonkelaar laten rijzen.
3. De vangstukken zuiver passend om het aswiel laten maken en de vang opnieuw afstellen.
4. De remkleppen en de zelfzwichting verder in orde laten brengen.

- 4 -

5. met stellingdek, de kap en de huidplanken laten teren.
6. Een andere beheersvorm zoeken of de molen afstoten.

Leidschendam 8-06-84

H. de Waard